D·N
27/3 1949

Norsk utrikesopinion och svensk debatt

En övervägande norsk opinion står bakom regeringens och riksdagens utrikespolitik. Motståndet är begränsat till kommunisterna, en grupp socialdemokrater — egendomligt nog icke främst förutvarande kommunister, utan snarare de med det svenska brodderpartiet starkast lierade — och en del s.k. radikala intellektuella inom skilda läger, som med ovilja mot USA förenar en vag förståelse för Ryssland. Anslutningen till Atlantpakten synes för de flesta med intresse för och insikt i dessa frågor framstå som en befriande handling. Tron på att Västerns organisering är ett medel att bevara freden är härvid det avgörande motivet.

Både i officiella tal och i pressen har man på norsk likaväl som på svensk sida betonat att de skilda utrikespolitiska handlingslinjerna inte bör leda till allmänna motsättningar mellan folken. Svenskarna bör förstå norrmännen, och norrmännen bör förstå svenskarna. Den parollen har i stort sett följts i det offentliga livet, men det är svårt att göra den bestämmande för de enskildas hjärta och förnuft. Ty uppenbart är att i huvudsak läget är detsamma för dessa på ett avgränsat område levande folk, att samma argument alltså är verksamma och samma motiv bärande. Att hävda, att "jag har rätt, men du har också rätt" är därför ungefär lika rimligt som att påstå att för det egna landet en motsatt politik vore lika försvarlig som den faktiskt förda politiken.

Till de missförstånd som uppstått har debatten i Sverige på de skandinaviska förhandlingarnas tidigare stadium starkt bidragit. Inom en övervägande del av den svenska pressen förenkades helt enkelt att Norge önskade en klar orientering väster ut. De yttranden av utrikesministeer Lange och andra som redan förra sommaren gav besked på den punkten tolkades bort eller förklarades betydelselösa; på detta sätt trodde man sig fävitskt kunna säkerställa en seger för den svenska ståndpunkten vid förhandlingarna. När en sådan läget blev så klart att inte ens den mest skumögde eller önsketänkande kunde tvivla på Norges orientering framträdde i Sverige en annan tankegång, eller riktigare ett annat uttryckssätt, rakt motsatt vad som förut varit förhärskande. Norge hade, sade man, i själva verket hela tiden önskat inte blott en västorientering mera i allmänhet, utan en anslutning just till Atlantpakten, och förhandlingarna hade därför stått det rena spegelfäkteriet nära. Den sortens propaganda måste hos många norrmän väcka indignation. Det bör till den svenske utrikesministerns heder anföras att han uttryckligen erkänt att norrmännen fört förhandlingarna på allvar, att de hellre önskat ett skandinaviskt förbund med klarlagd västorientering än en norsk anslutning till Atlantpakten med Sverige helt utanför sammanhanget.

Värre är att en stor del av det svenska försvaret för den förstuttа isoleringspolitiken ter sig underlig för norrmännen. Att den obrutna neutralitetstraditionen och hänsynen till Finland skapar en speciell tveksamhet i Sverige kan man förstå — även om man inte kan erkänna vare sig det ena eller det andra momentet som avgörande. Men en sådan förståelse är omöjlig inför andra argument. Då det från svenskt håll sägs att inte ens ordet västorientering får användas, då det talas om att man inte kan lita på västmakternas ord eller att Västern är för svag att skydda oss, då även bland demokrater isoleringspropagandan blandas med utfall mot USA och ett slags knyckiga bugningar mot Ryssland — då måste norsk opinion cross. Inte främst därför att flera av dessa argument är befängda; tror någon att trygghet finns att få annat än i Västern och att USA och England sedan några år förlorat sin hållning och sin kraft? Nej, dessa argument orsar i första rummet därför att de tyder på en neutralitet av 1939 års modell.

Och då uppstår omedelbart pinsamma frågor. Tänker man sig verkligen att Sverige att spelet från förra kriget skall kunna upprepas, räknar man med ett samtidigt neutralt och fritt Norge mellan ett av Ryssland ockuperat Finland och ett Danmark—Norge som antingen är helt eller delvis ockuperat av Ryssland eller kämpar på motsatt sida? Och om man är så i hjärtat neutral, hur kunde då antydningar om ett slags tyst anslutning väster ut göras i de skandinaviska förhandlingarnas slutfas; var det i så fall inte svenskarna som sänkte sig till spegelfäktieri och detta i avsikt att locka Norge in på en linje som i efterhand skulle hyllas som den svenska neutralitetens segrande linje? Är det rent av fåkunnigt att ett krig skulle leda till en politik av 1940 och 1941 års typ, till transiteringar? Den frågan undgår man inte i Norge, och den är naturlig med tanke på den svenska neutralitetspropagandans beskaffenhet.

I den mån norrmännen utgår från att svensk politik i realiteten är västorienterad, åtminstone i den meningen att varje hjälp åt Ryssland — åt Norges och Västerns fiende — under alla förhållanden är utesluten, blir möjligheten till förståelse, till ett icke alltigenom kritiskt betraktande större. Men även här inställer sig icke blott de frågor som ständigt framförs i svensk debatt — främst hur kan man i längden tro sig lura någon på detta sätt? — utan också frågor byggda på speciell norsk erfarenhet. Norrmännens neutralitet 1939—1940 var av liknande art — att behandla England på samma sätt som Tyskland var uteslutet —, och det omöjliga i denna situation framträdde redan före ockupationen, trots Norges relativt gynnsamma läge. Norge har under de senaste åren intagit en liknande position — anslutningen till Atlantpakten är det yttre beviset för att insikten om denna positions ohållbarhet slagit igenom.

På detta sätt belyses den nuvarande svenska politikens dubbelhet och att denna dubbelhet inte på längre sikt kan drivas. En belysning vinnes även av den svenska pressmajoritet som i sina ohämmade svängningar mellan sympati för Norge, Danmark och västmakterna och en med antiamerikanism och norskfientlighet inblandad propaganda för total neutralitet hotar att göra oss misstänkta av alla. Den genomskådade opportunismen är en dålig politisk metod.

Militära observationer

En svensk tidning offentliggjorde för någon tid sedan en alarmartikel, som bland annat gick ut på att ryssarna samlat väldiga truppstyrkor i Petsamoområdet, efter Tyskland östgräns och "runt Östersjön". Några sådana underrättelser föreligger inte i Sverige — även militärer som är livligt intresserade av ökad beredskap i skilda hänseenden intygar att de anförda uppgifterna saknar stöd, vad vi kan bedöma härifrån. Från norskt håll får man höra detsamma. Så långt norsk och svensk orientering sträcker sig är de påstådda stora truppförelserna och garnisonsförstärkningarna rena fantasiprodukter — eller eventuella nervkrigsmedel. Den sista hypotesen bör man ofta uttalat. Men då är det snarast märkvärdigt att ryssarna inte har gjort mera för att uppamma nervösa stämningar.

New York Times ansedde militära medarbetare Baldwin konstaterade nyss att inga pålitliga upplysningar om onormala truppkoncentrationer i nordöstra Europa föreligger. Hans framställning — återgiven i ett TT-telegram i går — stämmer i stort sett med uppfattningen bland skandinaviska experter. Hur stora styrkor som är förlagda till Murmanskområdet har man svårt att bedöma, men det är känt att den militära beredskapen vid Sallabanan är ganska hög, ungefär som Baldwin anger. Det har den länge varit.

Att en större vintermanöver har pågått inom Murmanskområdet med utlöpare väster ut efter Ishavskusten kan inte heller utpekas som något särskilt oroande. Liknande saker förekommer hos andra stormakter. Ryssarna är tydligen angelägna att höja truppernas kvalitet med hänsyn till vinterförhållanden. Det har väckt mera uppmärksamhet att de värnpliktsmän i Tyskland med trupp- och materieltransporter från Polen och Osterrike fått så stor omfattning. Vid pass en halv miljon soldater kommer enligt uppgift att delta under marskalk Rokossovskijs ledning. Förmodligen skall dessa manöver fylla flera ändamål: militära, nervkrigspolitiska och psykologiska med speciell tanke på tyskarna. Ryssarna vill exponera sin styrka — vad tyskarna eljest har iakttagit under senare tid har kanske inte verkat fullt så överrygande. Infanteri- och artillerianhopningar på manöverfält gör emellertid inte samma intryck nu som förr i världen. En hel del av det som betyder mest i ett modernt förstörelsekrig utställs över huvud taget inte offentligt. Kunskaperna om ryssarnas utrustning betraffande de modernaste vapnen inhämtas på andra vägar. Militärexperten Baldwins artikel är karaktäristisk genom sin nyktrа, kritiskt värderande läggning. Om ryssarna vill inleda ett nervkrig med militära åtgärder — vilket de hittills knappast har gjort — så har de små utsikter att dupera motståndaren.

PRESSGRANNAR

Den officiella förljugenheten är ett drag som särskilt tydligt framträder hos hr Vougt — det är Svenska Dagbladets (h) intryck. Förutvarande utrikesministern utlandsredaktör[illegible] som en "suggestio falsi" i syfte att genom svävande talesätt och instuckna reservationer tekna en medvetet förskönad bild av egna åtgärder och förenera styrka, som står i bjärt motsats till fackmyndigheternas upprepade varningar och önskemål. Denna förljugenhet är så mycket farligare, tillägger tidningen, som den inte lär hura någon annan än svenska folket. Några exempel följer här:

Först detta om den fortskridande radiostörningen. Hans försäkran, att samlingen i senaste riksdagsdebatten är så avsedd att ge ett riktigare av att allt vore ganska gott. Men hurudant är det verkliga läget? Kan det vara försvarsministeriets obekant, att luftbevakningen och jaktstridsledningen i stor utsträckning saknar detta hjälpmedel, som är oundgängligen nödvändigt för att civilförsvarsets skall kunna alarmeras och jaktförbanden över huvud komma till verka? I realiteten representerar det närliggande radarutrustning en av de allvarligaste blottorna i beredskapen, som snarast och med alla medel böra täckas. Ovisshelen om radars användning inom armén lär inte längre kunna användas som förevändning för uppskov inom den civila försvarsgren, sedan armeförvaltningen nyligen begärt en omfattande anskaffning.

En mera vilseledande var försvarsministerns uttalande om befästnings- och flygfältsarbetena. Han meddelade nu, att bergrumsanläggningar voro under arbete på 24 olika platser och att flygfältsarbetena uppoge en stor del av försvarets bygnadskost. Huvuddelen av de 24 bergrummen avser av allt att döma ammunitionsförråd för armén — i och för sig synnerligen välbehövliga men knappast hänförliga till befästningar i egentlig mening. Vidare torde mark ha skjutits för en fartygstunnel! Enligt statsverkspropositionen äro inga egentliga befästningsarbeten och inga arbeten på bergbangrar eller på bombsäkra drivmedelsförråd i gång.

Detta förhållande är icke förvånansvärt: en total årlig bygnadskvot på 30 milj. kr. räcker inte till för några trollkonster. Några kraftiga för nästa budgetår är heller icke att vänta. Av myndigheternas åtkanden har försvarsministern endast tagit upp bråkdelar: för befästningar 3 milj. kr. av begärda 44 och för flygfältsarbeten 4 milj. av begärda 25.

Eftersom byggnadskvoten icke höjts och äldre reservationer därmed icke få utnyttjas, måste resultatet bli en orimlig fördröjning av arbeten, som icke kunna förseras och som äro oförsvarliga, om personal, material, drivmedel och andra svårersättliga förmödenheter skola kunna skyddas mot en överlägsen fiendes eldverkan och det egna flygvapnets operationsfrihet bevaras.

När nu hr Vougt är en sådan "förljugen" man, hur kommer det sig att inte minst högern försummar att i riksdagen avslöja hans konstatyeken? I stället medverkar den till nya allmänna fullmäktier, som naturligtvis tolkas som lika många förtroendeförklaringar. Ovanpå allt detta möter högern till att hr Vougt återvälja till interparlamentariska gruppens presidium — med uppgift att vid höstens interparlamentariska generalförsamling upprätta som den svenska parlamentariernas representativa ljusgestalt! En grotesk situation.

Mått och ostlindaren Suurvälli häktad som misstänkt för olovlig underrättelseverksamhet och flitigt berörd i den svensk-ryska notväxlingen, kommer enligt uppgift före i nästa vecka inför Stockholms rådhusrätt. Enligt gällande bestämmelser skall målet dömas av nämnd. Expressen (fp) drar därav den slutsatsen att i domstolen kommer att sitta även en kommunist:

Under sådana förhållanden förefaller det tänligen ovingefällt att som eljest all sed och hänsyn bjuder, hålla förhandlingarna inom lyckta dörrar. Den av Stuurvåli så intresserade ryska ambassadören torde ändå beredas tillgång till alla önskade informationer, exempelvis om de flyktingar som kan komma att inkallas såsom vittnen.

Det aktuella fallet riktar f. ö. uppmärksamheten på vanckligheten som kommer att göra sig gällande i behandlingen av alla spionerimål i Stockholm så länge nämndupplysningen är densamma som nu.

Den går att ordna så att kommunistiska nämndemän inte får vara med om spionerimål, och dessa möjligheter bör begagnas.

Skolöverstyrelsens förklaring i fallet **Malmrot** betecknar Svenska Morgonbladet (fp) som otillfredsställande. Varav är att överstyrelsen söker gå förbi själva kärnpunkten, nämligen hemlighetsmakeriet:

En medlem av skolöverstyrelsen, som själv varit med och handlagt detta ärende, har i ett intervjuuttalande, som inte blivit dementerat, framhållit, att rektor Malmrot har fått nya del av alla de papper, som finns i kretset, men att det också har förekommit muntliga klagomål och muntliga överlägganden. Ecklesiastikministern har sedan i ett intervjuuttalande bekräftat detta . . . I stället för att tillmötesgå en enkel och rimlig begäran om skriftlig precisering avvrar nu överstyrelsen: "det har inte mot rektor Malmrot anförts någon anmärkning av väsentligare betydelse som han icke fått tillfälle att försvara sig emot". Vad är sanningen i ett fall som detta? Det är rektor M. och allmänna opinionen, som vill bedöma den saken. Kan f. ö. inte just skvallret och förtalet utgöra den atmosfär, där saker och ting ger orimliga proportioner?

Läroverksklrarnas riksförbund skall ta upp saken, och då blir det väl större klarhet om vissenligt och ovissenligt. Men varför alla dessa skrivande förklaringar och krumbukter?

Provrörsbarn är någonting ryskligt enligt Jönköpings-Posten (fp), som uppbådar hela Småland till försvar för den kristna läran:

Man kan utgå från att årkebiskopen på att det "lyckade" inte är "bidvändigt" eller är sagt alldeles nyss och ingenting vinner på att upprepas. Nästa fallgrop: att det numera inte så "lyckade" ändå säger något och får värde just genom att du upprepar det.

Fallgrop: anseglingen mot publiken. "Det här kommer några att tycka om."

En av de värsta fallgroparna är detta "tycka om". Det är kring dess kanter man balanserar hela tiden. De författare som säger något annat åsidosätter en sanning.

Om en författare beskriver olustväckande figurer så vill han, även mitt i en scen av mänsklig grymhet och förnedring, att läsaren (som han stundom föreställer sig som en lyssnare till berättarens röst) aka tycka om hans sätt att väcka vrede och avsky, ja, hans scen, själva förloppet. Och ännu mer: om författaren försöker slå sönder det samhälle han lever i och utmana och förlöjliga den värld där han själv rör sig i närhet-avstånd, i ett växlande ute-inne, så önskar han att de tilltänkta eller verkliga offren ska godta, gilla och beundra hans sätt att placera torpedon under arken. Han angriper en mur men med sneda blickar även mot muren i hennlig förhoppning att de motståndskraftiga eller fallande alternarna aka tycka om vad han gör.

Författaren bör erkänna detta: att han alltid skriver för någon eller några och att helst många aka tycka om det han skriver, kärna betagenhet. Annars blir det en outhärdlig, till synes meningslös, ja kanhända meningslös vandring i mörker, i en tunnel utan slut.

*

Anteckningar i ämnet:

Litteraturintryckten är den mest använda nyckeln till den existens man befinner sig i. De har lyckans och förnedringens dubbelhet och deras resultat kan också vara snopenhet. De öppnar dörrar men det som finns bakom dörrarna är andras liv och inte ens egen konst.

Det händer att man vill värja sig mot den i tron att man hållet på att lyftas över från den båt som man föreställer sig vara den egna till ett större fartyg som man inbillar sig vara andras eller alla andras. Någon gång söker man skydd i besinningslös (och grammatisk-sönderbrytande) egoism och i teoriers egocentricitet, ibland trevar man sig ner mot barndomen.

Nu tror jag inte att barnminnesvärden (hos en i viss grad litteraturkunnig) författare eller ens det mer mogna egna livet genom decennier räcker till för det jag menar med ett romanförfattarskap. Ofta känner man att initialintryckens vikt från denna synpunkt är överskattad. Naturligtvis vill jag inte förneka barndomsupplevelsernas eller det barnets eller fostrets betydelse som källskrift och starf; vad jag i det här sammanhanget pekar på är att de kan föra en romanförfattare allför långt bort från det han borde eller kunde skriva om med större och värdefullare sanning.

Författarens yrkesproblem, som det gäller här, är det oskrivna. Han söker utan uppehåll material och krafter inom och utanför sig själv som kan sätta honom i rörelse. Avstannande är tillbakatåg som viserligen inte bör vara hans hittills färdiga verks men kan kännas som hans personliga. Hans riktiga position är några steg framför det han redan har skrivit: inte, kan man säga, vid skrivbordet men i verkets idévärld. Han måste ha förråd. Han samlar iakttagelser och gestaltar som stundom inte ger andra resultat än minnet av att han sökte något eller minnet av ett namn. Även om han endast skriver ner någonting som han sedan glömmer eller stryker har processen kanske större värde för honom än en dagsbokanteckning om den egna tillvaron.

*

Det försvunna är ett medel som kan ha större betydelse för författaren än den tidaverkligheten han trampar kring i. Några författare t. ex. bland 20-talets stora amerikanska har gjort försök att utesluta ett förflutet och bara fånga ögonblicken (det av oss eller läsaren så lätt kontrollerade ögonblicket) i replikers, handlingar och rörelser som speglar ett självtillstånd. Efterapare har blint sökt något helt annat: ett tillstånd, ett foto. De mest betydande av originalamerikanerna och deras europeiska motsvarigheter har lyckats skapa sann illusion och därmed stor dikt, men i synnerhet Hemingwayefterföljare har lockats av metodens skenbara lättillgänglighet in i en mekanisk naturalism av typen: hus, stol, bord, säng, man, kvinna, on se couche immédiatement och sedan: ting, färg, ljus: pang! Förställningen om att mänskovarelsen utesluttande är har lett till samma slags tomhet man kan känna inför en hög skrot. Man står där och tänker inte: berg—malm — arbete — lycka — sorg — liv — död utan endast: järn. Järn är det närvarande, det är en sanning som man kan ta i handen. Man riddar sig med inre monolog. Men nu kan emellertid den inre monologen bli en skälligen tom mekanisk upprepning enligt serien: stol—bord —säng—man. Lägger sig, punkt och slut och gissa nu djupet! — eller en presentabel ångest som kan utveckla sig till en tom upprepning enligt samma schema.

*

Strykningarna lämnar en romanförfattare ingen ro. Har någon författare sluppit undan kritikers och förläggares råd att stryka?

Konsten lär ska ligga i att stryka. Inte ens Hjalmar Söderberg, den mest utsökta och nedärliga prosastilist vi har haft, har väl varit befriad från den sortens omtanke. Och det skulle vara intressant att veta hur många som skulle vilja förse Hjalmar Bergmans rika, många genl med radergummi och rödpenna: in, när det är i snärsgon man hittar hans snille.

Det som får en författare att stryka är framför allt skyggheten, dva. rädslan för att blotta sig för mycket och dva exhibitionismen för längt, och kritikers eller förläggares och medlgan hans, egen vanföreställning om att en viss novell alltid blir mer "koncentrerad och slagkraftig" (som det heter) ifall den innehåller så få ord och så många klyft-

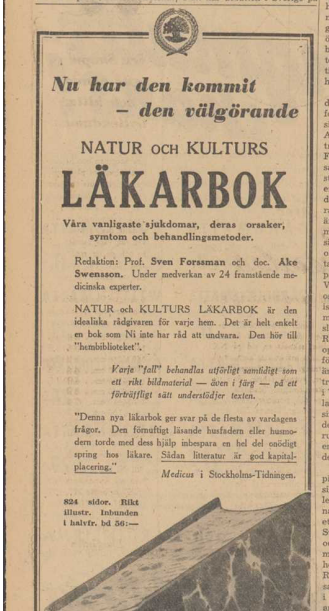

Nu har den kommit – den välgörande

NATUR och KULTURS

LÄKARBOK

Våra vanligaste sjukdomar, deras orsaker, symtom och behandlingsmetoder.

Redaktion: Prof. **Sven Forssman** och doc. **Ake Swensson.** Under medverkan av 24 framstående medicinska experter.

NATUR och KULTURS LÄKARBOK är den idealiska rådgivaren för varje hem. Det är helt enkelt en bok som Ni inte har råd att undvara. Den hör till "hembibliotelet".

Varje "fall" behandlas utförligt samtidigt som ett rikt bildmaterial — även i färg — på ett förträffligt sätt understödjer texten.

"Denna nya läkarbok ger svar på de flesta av vardagens frågor. Den förnuftigt lässade husfadern eller husmodern torde med dess hjälp inbespara en hel del onödigt spring hos läkare. Sådan litteratur är god kapitalplacering."

Medicus i Stockholms-Tidningen.

824 sidor. Rikt illustr. Inbunden i halvfr. bd 36:—

Med. dr Gustaf Myhrman: **"Den bästa läkarboken hittills"**

Klipp och sänd!

Till ..... bokhandel eller Natur och Kultur, Stockholm Va. Undertecknad beställer ..... ex. NATUR och KULTURS LÄKARBOK i halvfr. band kr. 36:—
att sändas mot postförskott
att betalas med kr. 6:— i mån.
— *förytt det som ej önskas* —
(Boken blir min egendom först sedan den slutbetalats.)

Namn .....

Adress .....

Tre statsministar

(Erlander — Gerhardsen — Hedtoft)

rekommendera Er livligt att skaffa Er och läsa "NORDISK DEMOKRATI", det stora mångsidiga standardverket, 20 författare från Sverige, Danmark och Norge belysa ingående demokratiens problem ur sin synpunkter. 608 stora, illustr. sidor. Bokhandeln visar

FÖRFATTAREN OCH HANS ARBETSMETOD

Anteckningar om romanförfatteri

Av EYVIND JOHNSON

Dagens Nyheters fråga om metod i författeri lockar mig att plocka fram några anteckningar, och då träffar jag först på en undran:

Hur kan man nå tydlighet och klarhet i det man eventuellt vill säga utan att offra mycket av levande eller livgivande otydlighet och oklarhet? Det är inte så svårt att vara klar i enkla ting. Det finns klarhet som är alltför lätt användbar och har förstört många böcker. Diktenss — och jag är general över att påpeka det — är det svårt att utan aktsamhet och förtänksamhet vara klar, tydlig och ändå i någon mån innehållsrik i försök till allvarlig människoskildring.

För att röra vid frågan: nuvarande moderna växlar och jag arbetar efter planer som ofta inte följs. Men de leder mina böcker till närheten av det "mål" planerna gäller. Mekanismen i detta känner varenda romanskribent till.

Mina böcker blir till långsamt trots att jag emellanåt skriver snabbt. Jag arbetar så gott som ständigt, men jag anser inte fiit ha något egenvärde. Jag ayslar oavbrutet med en eller flera böcker "under arbete" eller alldeles oskrivna, och jag drivs till detta av ångest, avsikter och stämningar. En bok som "Krilon", som har förargat några läsare, men inte alla, har en grundstämning som jag har rost mig med att iaktta och betrakta som ett geometriskt faktum medan anmärkningarna om "kvinnka" och planlöshet snöat över den tjocka romanen. Jag vet vilket material man inte kan bryta ut ur den ifall inte (den möjligen hemliga) geometrin ska rubbas. Under de tre år boken skrevs förändrades innehållet men det viktiga behöll, enligt vad jag tror, att läga. Något liknande skedde med "Romanen om Olof" och "Strånderna svall".

Det som är närvarande i böckerna är mitt eget liv, omklätt, omtolkat, efterverderat och — upptäcker man sedan — omedvetet. De döda, alltså mina döda, finns där som anklagelser för fellhandlingar eller som befrielser på smärtsma ställen: som ansikten, röster, som stämningar kring ett landskap. De levande, som jag känner eller är mig nära, finns med i det dagiag som medvetet tar emot livsintryck och litteraturintryck och i det nattiga som okontrollerat och i smyg bearbetar hopsamlat material ur samhället eller ur mitt eget och lägger fram det (för det jag som är skribent) i de känslor av lockelse, lust och olust som då och då tvingar mig till en någorlunda vaken åskådar- eller berättarposition.

Jag finner fallgroparna. Glädjen över en formulering eller inför ett arrangemang som förefalr skribenten att vieka: att det där är lyckat, läter bra och gör verkan; och så upptäckten att en grupp och misstämningen medan man kravlar sig upp ur den: tanken på att stryka, tanken på att det "lyckade" inte är "bidvändigt" eller är sagt alldeles nyss och ingenting vinner på att upprepas. Nästa fallgrop: att det numera inte så "lyckade" ändå säger något och får värde just genom att du upprepar det.

Fallgrop: anseglingen mot publiken. "Det här kommer några att tycka om."

En av de värsta fallgroparna är detta "tycka om". Det är kring dess kanter man balanserar hela tiden. De författare som säger något annat åsidosätter en sanning.

Om en författare beskriver olustväckande figurer så vill han, även mitt i en scen av mänsklig grymhet och förnedring, att läsaren (som han stundom föreställer sig som en lyssnare till berättarens röst) aka tycka om hans sätt att väcka vrede och avsky, ja, hans scen, själva förloppet. Och ännu mer: om författaren försöker slå sönder det samhälle han lever i och utmana och förlöjliga den värld där han själv rör sig i närhet-avstånd, i ett växlande ute-inne, så önskar han att de tilltänkta eller verkliga offren ska godta, gilla och beundra hans sätt att placera torpedon under arken. Han angriper en mur men med sneda blickar även mot muren i hennlig förhoppning att de motståndskraftiga eller fallande alternarna aka tycka om vad han gör.

Författaren bör erkänna detta: att han alltid skriver för någon eller några och att helst många aka tycka om det han skriver, kärna betagenhet. Annars blir det en outhärdlig, till synes meningslös, ja kanhända meningslös vandring i mörker, i en tunnel utan slut.

*

Anteckningar i ämnet:

Litteraturintryckten är den mest använda nyckeln till den existens man befinner sig i. De har lyckans och förnedringens dubbelhet och deras resultat kan också vara snopenhet. De öppnar dörrar men det som finns bakom dörrarna är andras liv och inte ens egen konst.

Det händer att man vill värja sig mot den i tron att man hållet på att lyftas över från den båt som man föreställer sig vara den egna till ett större fartyg som man inbillar sig vara andras eller alla andras. Någon gång söker man skydd i besinningslös (och grammatisk-sönderbrytande) egoism och i teoriers egocentricitet, ibland trevar man sig ner mot barndomen.

Nu tror jag inte att barnminnesvärden (hos en i viss grad litteraturkunnig) författare eller ens det mer mogna egna livet genom decennier räcker till för det jag menar med ett romanförfattarskap. Ofta känner man att initialintryckens vikt från denna synpunkt är överskattad. Naturligtvis vill jag inte förneka barndomsupplevelsernas eller det barnets eller fostrets betydelse som källskrift och starf; vad jag i det här sammanhanget pekar på är att de kan föra en romanförfattare allför långt bort från det han borde eller kunde skriva om med större och värdefullare sanning.

Författarens yrkesproblem, som det gäller här, är det oskrivna. Han söker utan uppehåll material och krafter inom och utanför sig själv som kan sätta honom i rörelse. Avstannande är tillbakatåg som viserligen inte bör vara hans hittills färdiga verks men kan kännas som hans personliga. Hans riktiga position är några steg framför det han redan har skrivit: inte, kan man säga, vid skrivbordet men i verkets idévärld. Han måste ha förråd. Han samlar iakttagelser och gestaltar som stundom inte ger andra resultat än minnet av att han sökte något eller minnet av ett namn. Även om han endast skriver ner någonting som han sedan glömmer eller stryker har processen kanske större värde för honom än en dagsbokanteckning om den egna tillvaron.

*

Det försvunna är ett medel som kan ha större betydelse för författaren än den tidaverkligheten han trampar kring i. Några författare t. ex. bland 20-talets stora amerikanska har gjort

Konferensen

FOLK och FÖRSVAR

förlanledde en livlig pressdebatt. Teledfonprotokoll från konferensen föreligger nu i bokform. Läs de intressanta diskussionerna om allianspri utrikespolitik och aktuella försvarsproblem. Inlägg av ledande politiker och militärer.

Till SSU, Sveavägen 68, Stockholm.
..... ex. Protokoll från konferensen "Folk och Försvar" á kr. 3:— per st. att sändas mot postförskott till:

Namn: .....

Bostad: .....

Adress: .....

© Tingstensamlingen Publicerad med tillåtelse av Dagens Nyheter AB.